

imajo deževni črvi, ogrci itd., ki so krtu poglavitni živež, v sebi, veliko kožnatih in vodenih delov, zato pa tudi malo živih tvarin. — Zaprti krti bi celo poginili od lakote, ako bi jim ne dajali vsaj trikrat toliko hrane, kolikor so težki. V krtovem želodcu ni nikoli najti niti korenin, niti rastlin, ampak živalskih ostankov.

Toda krt ne živi le ob žužkih, ampak pograbi tudi rad miši, posebno mlade. Največa njegova zasluga je pa, da pobira ogrce, te tolikanj škodljive mrčese, ki delajo mnogo več škode nego hrošči, in jih pokončuje brez usmiljenja.

Ako pomislimo, da izleže vsaka hroščeva babica do 100 jajčec, ki so pod zemljo dobro zavarovana in kjer se 2 leti s samimi razstlinskimi koreninami žive, lahko razvidimo, koliko je takih sovražnikov ob tistem času, kadar se hrošči najbolj zaplode, kar se navadno zgodi vsako 3. leto. A škoda, kolika je ta! In če bi vsi ogrci do izpremembe v hrošče ostali živi, kako ogromno bi bilo število hroščev! In potem koliko zopet novih ogrcev! Drevesa bi bila gola, korenine objedene do čistega, gospodarjem pa ne bi ostalo nič, in prišli bi gotovo na beraško palico.

Po nekaterih krajih se je že tako žalostno godilo. Ravno z tega namena pa so bila razpisana darila za pokončevanje hroščev, a vsaka hiša morala jih je določeno število pokončati; toda poleg vsega tega bi jih ne bili premagali, ako bi jim ne bile pomogle take živali, ki se žive ob žužkih, posebno pa še krt. Treba pomisliti, koliko ogrcev potrebuje le en sam krt za svojo požrešnost. Dokazalo se je, da so o letih, kadar so ogrci zdelovali poljske pridelke, največ so imeli škode taki gospodarji, kateri so lahkoumno s svojih njiv podili krte.

Gospodarjem starega kopita zato ni priljubljen krt, ker objeda travne in žitne koreninice, poškoduje sadna drevesa, nareja po travnikih krtine, da imajo kosci potem mnogo več dela; pa tudi zato ga ne marajo, ker naredi čestokrat po ogradah, ki branijo povodnji ali zatopu, luknje in izpušča vodo. Vrtnarji tudi trdijo, da preriva in zasiple setve, grede in lehice. Iz tega vzroka love stari kopitarji marljivo krte, nekateri dajejo celo darila za ulovljenega krt. Pravijo namreč, ako ne pokončamo krt, pomnožil se bo tako, da nam bo vso zemljo preroval in poškodoval; tako pa le mislijo, kakor smo že rekli, ljudje starega kopita. Mi takim takoj tukaj odgovorjamo:

Da krt ne je koreninic, dokazali smo dovolj jasno. Škodo pa, katero dela, ko si rije svoje podzemeljske hode, kakor tudi tako imenovane krtine poravnati je lahko; po leti pa, kadar se je namreč bati, da bi se izpodrovane koreninice ne posušile, ruje krt vselej globekeje pod zemljo.

Krtine, katere izruje, večidel so čista, rahla zemlja, in ako se o pravem času razgrnejo in razstesijo, razvila se bo trava po takih mestih kmalu in rasla toliko lepše

in hobotneje; resnična je tedaj prislovica, znana po nekaterih deželah, ki pravi:

Kdor krtine sušca zagrebuje,
Delo se pri žetvi mu plačuje.

Ako torej le jeseni in spomladi pridno in marljivo poravnamo z grabljami krtine, gotovo ne bode izostala korist.

Kjerkoli ruje krt, ne ruje zastonj; čeravno pokrije po vrtih in na polji nekatere rastline z izrovano zemljo, gotovo jih pa desestkrat toliko obvaruje škodljivih mrčesov, ki jih pri rovanji použije.

S parnih ali toplih gredic je pa krt s smrdljivimi stvarmi lahko pregnati. Posebno koristen je po drevesnicah, koder ogrci navadno pokončajo vse, v resnici zlata vreden. Res je, da so po zimi, kedar leži sneg dolgo na nepomrzli zemlji travniki in polja razrovana, koreninice in travke razjedone; tudi je res, da pogine marsikatero mlado drevesce, ki je bilo na koreninah poškodovano ali objedeno, toda vsega tega je krt popolnoma nedolžen. To škodo narejajo le krtice ali poljske miši s svojimi ostrimi zobmi.

Da so večkrat vodne ograde pokvarjene, to je tudi res; ali krt ne prebiva po takih krajih, koder bi kmalu priril do zraka; on celo po svojih podzemeljskih hodih ali luknjah ne trpi nikakega prepaha.

To škodo delajo le poljske miši in vodne podgane. Kar se tiče strahu, da ne bi se krti preveč zaplodili, kajti res je, da skoti samica vsako leto po enkrat, pa tudi po dvakrat 4—5 mladih krtičkov, smemo popolnoma brez skrbi biti, kajti dokler bo pod zemljo dosti škodljivih mrčesov, množil se bo tudi krt zmerom bolj, ko bo pa mrčesov manj, gotovo se bo zmanjšalo, tudi število krtov ker ne bodo imeli dovolj hrane.

Precej se spominjajte ob toči in drugih uimih nove postave o odpisavanju davka!

Kolikokrat se zgodi, da dobimo novo postavo, o kateri pa po več let ničesar ne zvedo občinski predstojniki, še manj pa posamezniki. Vsled tega trpi marsikdo veliko škodo, bodisi da zamudi kak obrok, katerega veleva postava, ali pa pride v kazen, ne da bi vedel kako.

Izmed takih postav, katere so kmetovalcem, če jih poznajo, na veliko korist, nova je postava o odpisovanju davka ob vremenskih uimih ali nezgodah. Ta postava je 6. julija dobila najvišje potrjenje, bila je razglašena v uradnem dunajskem listu, torej je uže pravoveljavna.

Postava, za katero gotovo pride tudi izvršilna naredba, je preobširna, da bi jo razglasili v našem listu. Omenjamo le, da veli te postav prvi paragraf, da se mora odpisati davek, kadar so toča, voda ali ogenj uničili pridelke, in da se to zgodi ob gotovih razmerah na prošnjo do vis. c. kr. finančnega ministerstva tudi tedaj,

ako je pridelek uničen vsled slane, suše, deževja, mrčesa, miši, strupene rose na vinski trti in vsled grozdne gnilobe.

Ako se oziramo na to, da so poročila o škodi po toči zelo mnogobrojna, in da se vse take in enake škode utegnejo v prav kratkem času zopet ponavljati, potem je kmetovalcu dolžnost, da se pouči o vsem kar mu more koristiti ob taki nesreči. Po škodi mora kmetovalec precej naznaniti svoje zahteve. Navadno je prizadetih več posestnikov, cele občine ali pokrajine, zato je dobro skupno in enotno postopanje.

Ob vsaki škodi naredi v osmih dneh, še bolje pa je, če poprej, naznanilo o škodi do pristojnega okrajnega glavarstva ali lokalne davčne komisije. Ako pozneje naznaniš, zapade ti pravica do odškodovanja. Pri pismenih naznanilih ne štejejo prejemnega dneva. Ako je prizadetih več posestnikov, potem morejo naznaniti škodo skupno po zastopniku, kateri pa mora imeti pooblastilo od vseh v ta namen. Tega pooblastila ni kolkovati. Pa tudi občinski predstojnik lahko naredi naznanilo in sicer brez pooblastila, ker njega itako zmatrajo za občinskega zastopnika.

Toliko na znanje bralcem tega lista o tej novi postavi.

Kadar je naznanilo uže odposlano, potem vrši nadaljnjo obravnave dotična gosposka, kakor ta postava veleva. Važno je, da naznanite vsako škodo ob pravem času in na prav način. Samo ob sebi se ume, da naj se razumni in pametni kmetovalci izkušajo postaviti okoristiti kolikor mogoče, ker postava je narejena na korist kmetovalcu, ne pa na korist davčnega urada.

„Der Praktische Landwirth“.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

84.

Opis, obiranje in pripravljanje čaja.

(Dalje.)

Vsak grm po štirikrat oberó, če je deževno leto tudi petkrat. Oberači oberó vsak dan po toliko perja, po kolikor ga morejo istega dne pripraviti, ker se sveže in nepripravljeno perje ne drži dolgo. Prva bratev se začne sredi aprila, ter traje do konca maja. Obirajo ne samo mlado perje, ampak tudi popke. Najfinejši čaj od prve bratve se dobiva od najnežnejšega perja in popkov, kateri se še niso popolnoma razvili, in nazivajo ga cesarski ali cvetni čaj. Ta vrsta ne prihaja gotovo nikdar v trgovino, ker ga potrošijo samo na cesarskem dvoru. Obera se to perje samo z najboljših grmov, in samo delo nadzorujejo cele čete cesarskih uradnikov. Funt takega čaja stane sam dvor, do 200 gld. Druga bratev je julija mesca, ki daje uže slabejše vrste čaj, a tretja bratev je avgusta, ki je še slabejša. Zadnja

bratev je najslabejša. Obrano perje nima niti onega okusa niti vonja, ki nam pri čaju ugaja.

V trgovino dohajajo razne vrste čaja, katere se razlikujejo ne samo po boji nego tudi po okusu in vonju. Človek bi menil, da te različne vrste so od raznih vrst čajevega grma, ali v obče ni tako. Dobrota čaja je zavisna najpreje od tega, ali je obrano perje mlado in sočno ali ne. Starejše in trje perje daje vselej slabjši čaj. Kakor se perje v različnem času in v različnej veličini obera, tako daje tudi vselej drugo vrsto. Pa tudi pripravljanje perja more zopet znamenito delovati na dobroto čaja. Glavni dve vrsti čaja, črni in zeleni, ki v trgovino dohajate, dobivajo od ene in iste biline, razlikujete se samo z razno pripravo. Črni in zeleni čaj bi mogli napraviti od jednega ter istega perja, no navadno gospodarstvo proizvaja samo eno ali drugo vrsto.

Črni čaj dobiva svojo temno bojo pri sušenju. Obrano perje se razgrne na bambusove sage, pa tu leži celi dan. Nato delavec grabi perje z rokama, gnjete in meče v viš. Delo to se opravlja toliko časa, da se perje popolnoma omehča in zvene, potem se pograbi na kup in pusti kake ure na miru. Na kupu začne perje samo od sebe toplino razvijati, in ker počasi vrè, postane temne boje in začne razvilati ugodno vonjavo. Za to delo treba, da je delavec osobito izkušen, vešč in pazljiv. Kedar je perje dovoljno povrelo, gré na mize, kjer je delavci gnjetó in zvijajo. Vsaki vzame toliko, kolikor z roko zagrabit more, pa to na mizi stiska in zvija, razvija in zopet zvija. Nadzornik pazi, da se delo dobro opravlja. Tako perje pride potem v železne ponve in se na ognju pet minut prži, potem zopet na mizi gnjete in zvija, in zopet tri do štiri minute v ponvi prži. Nazadnje se perje v posebnih košarah nad žerjavico susi in meša, dokler popolnoma počrni. V nepokvarjenem čaju mora ta črna boja biti naravna. Črni čaj je vselej slabejši od zelenega, ker pri vrenju nekoliko svoje moči zgubi. Črni čaj pripravljajo poglavito v pokrajini Fukien in Kanton,

Zeleni čaj se pripravlja tako, da ne leži dolgo, temveč da tem preje gré v ponve. Obrano perje ostane samo dve uri na sagih razprostrto, a potem gré v ponve, in se na ognju pet minut prži, pri čemur ga delavci neprestano z rokami mešajo. Iz ponve stresejo perje na mize, pa je gnjeto in zvijajo. Sedaj gré perje vdrugič v ponve, in se na slabem ognju do poldruge ure prži. V ponvi se tudi še meša in gnjete, pri čemur delavec pazi, ali je toplina dovoljna ali ni. Pri tem prženju se začne s perja razvijati aromatiško olje in zrak se napolni z vrlo ugodno vonjavo. Perje postane sedaj popolnoma suho in temnozeleno boje, in ni se več bati, da pozneje počrni. Samo treba sedaj perje prečistiti in presejati, pa je čaj gotov.

Zeleni čaj se navadno pri prženju še tudi barva. Jemljó v ta namen berolinsko modrilo in sežgani gips, pa s tem prahom potresejo perje, dokler je še v ponvi, Mesto berolinskega modrila jemljó tudi indigo. Od te-